

فساد اداری و امنیت اجتماعی (اختلاس - ارتشاء)

بهرام گلگون

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

چکیده

فساد اداری در همه جوامع دارای ابعاد وسیع می‌باشد. در این نوشتار دو عامل بارز فساد اداری در کشور با عنوان اختلاس و ارتشاء که میزان ارتکاب آن قابل توجه است مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در ادامه بحث، فساد اداری به معنای وسیع کلمه تشریح گردیده و نمونه‌هایی از آن، از نظر گذشته و همین طور برخی روابط فساد اداری با امنیت اجتماعی توصیف شده است.

در نهایت، چنین نتیجه‌گیری شده که یگانه راه رهایی از فساد اداری و به وجود آوردن نظام اداری ایمن، متمدن، مطمئن، انعطاف‌پذیر و پویا، همان اصلاح ساختار اداری از تمامی ابعاد خواهد بود و نمونه‌هایی از آن هم به عنوان آثار تبعی ناشی از اصلاح ساختار اداری ارائه شده است.

کلید واژه‌ها

فساد اداری / Administrative / اختلاس / Corruption / ارتشاء / Bribery

امنیت اجتماعی / social security

دگرگونی‌های سیاسی دو قرن اخیر در کشورهای غربی و سایر نقاط جهان، دولت‌ها را در پاسخگویی به مردم نسبت به اقدامات و عملکرد خود مجبور کرده است. در نتیجه این تحولات، فساد اداری از حساسیت سیاسی بسیار بالایی برخوردار شده است و دولت‌ها ناچارند به خاطر حفظ مشروعیت سیاسی خود به این مهم توجه نمایند. مطالعات معموله نشان می‌دهد قبل از این تحولات، در گذشته، پادشاهان و سلاطین با معضل فساد اداری درگیر بوده‌اند و در این زمینه متون باستانی متعددی دال بر وجود این پدیده وجود دارد که نشان می‌دهد حکومت‌ها همیشه نگران سوء استفاده شخصی صاحب منصبان و کارگزاران دولتی از موقعیت و امتیاز شغلی خود بوده‌اند. (محمدی، ۱۳۷۲، ص ۷۴)

«کاتیلیا» نخست وزیر یکی از ایالات شمال هندوستان در حدود دو هزار سال پیش چنین نوشته است: «همان‌گونه که اگر ذره‌ای عسل با سم به نوک زبان فردی ریخته شود چشیدن آن اجتناب‌ناپذیر است امکان ندارد کسی با بیت‌المال سروکار داشته باشد و حداقل مقدار کمی از ثروت شاه را نچشد.» در چین باستان به منظور افزایش مقاومت مسئولان در برابر وسوسه، مبلغی به عنوان غذای ضد فساد (yang-lien) به آنها می‌پرداختند.

فساد اداری

بحث فساد اداری و امنیت اجتماعی بسیار گسترده و پراکنده است و بالطبع برای آنکه بتوان تا حد مناسب و مورد انتظار، آن را تجزیه و تحلیل و مورد بررسی قرار داد بایستی به منابع و مآخذ زیادی مراجعه نمود؛ چرا که هر کس به نوعی خاص و از دریچه بینش و طرز تلقی خود به آن نگاه می‌کند و سپس به قضاوت می‌پردازد. به نظر می‌رسد موضوع فساد اداری را از دو بعد می‌توان تحلیل نمود. چنانچه فساد اداری به طور خرد و محصور مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد، به صرف جرایم و تخلفات مصرّحه قانونی همچون اختلاس، ارتشاء، خیانت در امانت و غیره می‌توان بسنده نمود، اما صرف نظر از جرایم و تخلفات مذکور در متون معتبر که در بخش‌های قضایی، اداری و... ملاک عمل می‌باشد فساد اداری طیف گسترده‌ای از انواع تخلفات مالی، مالیاتی، استخدامی، قانونی شکنی و فساد در خریدهای دولتی و غیره را در برمی‌گیرد. بنا به تعبیری دیگر، ارتکاب هر عملی را که بدون تصریح قانونی به نحوی از انحاء خدشه به نظام اداری وارد نماید و موجب تضعیف روحیه و نارضایتی اشخاص و تزلزل امنیت

اجتماعی به هر صورت ممکن شود، می‌توان از مصادیق فساد اداری به شمار آورد. قبل از آغاز بحث باید بدانیم موضوع فساد اداری و تأثیرات آن بر امنیت اجتماعی نیاز به تحلیل بسیار وسیع دارد. ساخت‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی، انتظامی و امثال آن باید مورد مطالعه نظام‌مند قرار گیرد و نتایج حاصله از بررسی‌ها احصاء و مورد بهره‌برداری واقع شود لیکن در مقاله حاضر سعی بر این است تا موضوع فساد اداری و روابط آن با امنیت اجتماعی در حد امکان توصیف گردد.

فساد اداری عبارت است از استفاده غیر قانونی از اختیارات اداری دولتی برای نفع شخصی است. (الوانی، ۱۳۷۹، ص ۳۷۲) و واژه‌های فساد، اداره، اداری، امنیت و اجتماع دارای مفاهیمی به شرح زیر می‌باشند:

- فساد به معنی تباهی، لهو و لعب.

- اداره به معنی گرداندن، چرخاندن، دوردادن و نیز محلی که در آنجا کارهای دولتی انجام داده می‌شود و شامل چند دایره و شعبه و تابع یک وزارتخانه می‌باشد.

- اداری منسوب به اداره.

- امنیت به معنی در امان بودن، ایمنی، بی‌ترسی.

- اجتماع به معنی جمع شدن، دور هم گرد آمدن، فراهم آمدن. (فرهنگ لغت معین، ۱۳۶۲، صص

۸۷۴، ۱۰۰، ۱۸۵ و ۹۰)

در بین انواع فساد اداری، اختلاس و ارتشاء بیش از همه گزارش شده است. از این رو با عنایت به گستردگی سایر عناوین جرایم فساد اداری صرفاً به تشریح این دو مقوله می‌پردازیم.

اختلاس

هر یک از کارکنان دولت وجوه نقدی یا مطالبات یا حوالجات یا سهام و سایر اسناد و اوراق بهادار یا سایر اموال متعلق به هر یک از سازمان‌ها و مؤسسات مندرج در قانون یا اشخاص را که بر حسب وظیفه به او سپرده باشد به نفع خود یا دیگری برداشت و تصاحب یا عملاً تلف نماید، مختلس محسوب می‌شود. (دوانی، ۱۳۷۹، صص ۱۵۷ و ۱۶۱)

مدیران و رده‌های میانی سازمان‌های دولتی که مسئولیت و اختیارات لازم برای استفاده از منابع مالی سازمان را بر عهده دارند (با وجود کنترل‌ها و نظارت‌های گوناگون و مراحل مختلف فعالیت‌های مالی) ممکن است به اختلاس و سوء استفاده از این منابع بپردازند.

این جریان معمولاً از طریق ارائه نهاد مجعول یا دست بردن در حساب‌های مالی به وقوع می‌پیوندد. چون بحث اختلاس و ارتشاء از مشکلات غالب کشورهای جهان می‌باشد، مطالعات و بررسی‌های گوناگونی در این رابطه به عمل آمده است. در بررسی ریشه‌ای عوامل بروز اختلاس، مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، سیاسی و ساختاری را می‌توان دخیل دانست. فقر و نبود تأمین اجتماعی کافی و ترس از آینده از مهم‌ترین عوامل ایجاد و استمرار دو مقوله اختلاس و ارتشاء در هر جامعه‌ای شناخته می‌شود. تورم، کاهش قدرت خرید مردم، بیکاری، اعتیاد و سایر عوامل دیگر از یک طرف و از سوی دیگر، نبود ساز و کارهای ناظر بر کاستن میزان مشکلات معیشتی و رفاهی مانند بیمه درمانی، مسکن، تحصیل و... مردم را به طرف کسب درآمدهای هنگفت و غیرقانونی و فوری و سهل الوصول سوق می‌دهد. فقر در مقابل اختلاس و ارتشاء تأثیری دوسویه دارد و بدین لحاظ کشورهای فقیر بیشتر از کشورهای دیگر در فساد غوطه ورنند.

از عوامل دیگر پدیده اختلاس بروز تغییرات کیفی در ساختار اقتصاد جهانی و روند شتابان جهانی شدن اقتصاد کشورهاست. این تغییرات و فرآیندها فرصت‌های بالقوه‌ای برای تشدید اختلاس به شمار می‌آیند.

گسترش معاملات خارجی و افزایش بی سابقه سرمایه‌گذاری‌های خارجی که در نیمه اول دهه ۱۹۹۰ سرعت کم‌نظیری به خود گرفت و هنوز کماکان در حال رشد است برای دست اندرکاران این مسئله به ویژه در کشورهای در حال توسعه فرصت‌های وسوسه‌کننده‌ای برای ارتکاب اختلاس به وجود می‌آورد. میزان سالانه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سطح جهانی از رقم ۵۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰ به رقم ۳۱۸ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۵ افزایش یافت. همچنین از دیگر فاکتورهای تأثیرگذار در امر اختلاس می‌توان به بی‌ثباتی سیاسی و نیز فقدان قوانین و مقررات شفاف و نهادهای قدرتمند برای نظارت بر اجرای صحیح و کارآمد قوانین اشاره کرد.

آزادی مطبوعات از جمله پشتوانه‌های محکمی است برای افشاء و مقابله با گسترش اختلاس. و به طور کلی قوانین ناظر بر آزادی بیان و حمایت از عموم شهروندان برای آگاهی از واقعیت‌ها باید همانند قوانین مربوط به ممنوع بودن افتراء به دولتمردان و مسئولان عالی رتبه دولتی، ضمانت اجرا و استحکام لازم را دارا باشد.

در گزارش بانک جهانی برای سنجش و نشان دادن رابطه بین این پدیده و عوامل موجهه

آن از فرمول $C=M+D+A$ استفاده شده است.

حرف C از نخستین کلمه انگلیسی اختلاس: Corruption

حرف M از واژه انحصار: Monopoly

حرف D از واژه صلاحدید شخصی: Discretion

حرف A از واژه جوابگو بودن: Accountability گرفته شده است.

طبق این فرمول در سطح یک سازمان یا یک کشور به هر میزان که میزان انحصارات، سلیقه‌ها و امکان تصمیم‌گیری بر مبنای تشخیص‌های فردی بیشتر باشد و نیز به هر میزان که افراد و سازمان‌ها الزام و اجبار کمتری برای توجیه تصمیمات و اقدامات خود احساس کنند، به همان میزان امکان وقوع اختلاس بیشتر خواهد بود. (اطلاعیه بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۸۳)

ارتشاء

هر یک از مستخدمان و مأموران دولتی اعم از قضایی و اداری یا شوراها یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی و به طور کلی قوای سه گانه و همچنین نیروهای مسلح یا شرکت‌های دولتی یا سازمان‌های دولتی وابسته به دولت و یا مأموران خدمات عمومی خواه رسمی یا غیر رسمی برای انجام دادن یا انجام ندادن امری که مربوط به سازمان‌های مزبور می‌باشد وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیماً یا غیر مستقیم قبول نماید در حکم مرتشی است. اعم از این که امر مذکور مربوط به وظایف آنها بوده یا آنکه مربوط به مأمور دیگری در آن سازمان باشد، خواه آن کار را انجام داده یا نداده و انجام آن بر طبق حقانیت و وظیفه بوده یا نبوده باشد یا آنکه در انجام یا عدم انجام آن مؤثر بوده یا نبوده باشد، طبق ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، مصوب ۶۴/۶/۲۸ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام، مجازات می‌شود. (دوانی، ۱۳۷۹، ص ۱۵۹)

بدیهی است پرداخت کننده مال یا وجه را راشی، دریافت کننده مال یا وجه را مرتشی و عنوان جرم روی داده را ارتشاء می‌گویند.

در اینجا به منظور آشنایی خوانندگان به برخی از موازین قانونی مربوط به ارتشاء به ذکر چند ماده از قانون مجازات اسلامی بسنده می‌شود:

ماده ۵۹۱ - هر گاه ثابت شود که راشی برای حفظ حقوق خود ناچار از دادن وجه یا مالی بوده،

تعقیب کیفری ندارد و وجه یا مالی که داده به او مسترد می‌گردد.

ماده ۵۹۳- هر کس عالماً یا عامداً موجبات تحقق جرم ارتشاء از قبیل مذاکره، جلب موافقت یا وصول و ایصال وجه یا مال یا سند پرداخت وجه را فراهم نماید، به مجازات راضی بر حسب مورد محکوم می‌شود.

ماده ۵۸۸- هر یک از داوران و ممیزان و کارشناسان اعم از این که توسط دادگاه معین نشده باشد یا توسط طرفین، چنانچه در مقابل اخذ وجه یا مالی به نفع یکی از طرفین، اظهار نظر یا اتخاذ تصمیم نماید، به حبس از شش ماه تا دو سال یا مجازات نقدی از سه تا دوازده میلیون ریال محکوم و آنچه گرفته است به عنوان مجازات مؤدی به نفع دولت ضبط خواهد شد. (دوانی، ۱۳۷۹، ص ۱۵۷)

اگر در رابطه با فساد اداری به صرف مجموعه جرایم مصرحه قانونی اکتفا ننمایم، ناچاریم کلیه مقولات فساد اداری را در حد گنجایش این مقاله تشریح نماییم. از جمله مسائل فساد اداری در دستگاه‌های دولتی را می‌توان موارد زیر برشمرد:

- استنباط اشتباه از قوانین و آیین نامه‌های جاری سازمان‌ها به جهت نداشتن دانش و تجربه لازم برخی از متصدیان امر.

- بی تفاوتی و باری به هر جهت بودن و نبود سلسله مراتب و نظارت کافی بر روی مرئوسان و عملکرد آنان.

- کج اندیشی و تنگ نظری بعضی از مسئولان امور در هر سطح تحصیلی در دستگاه‌های اداری.

- عدم اعمال شرایط احراز مشاغل در مورد انتصاب افراد در مشاغل مربوط.

- کارشکنی، تزویر و ریا در انجام امور اداری.

- بده و بستان‌های شخصی و اداری بین سازمان‌ها و خرده سیستم‌های موجود در هر سازمان.

- ضعف در کنترل، نظارت، هماهنگی و کاغذبازی در دستگاه‌های دولتی.

- ضعف مدیریت علمی در دستگاه‌های دولتی.

- نبود مرجعی منطبق و مناسب جهت رسیدگی فوری و سهل الوصول به درخواست‌ها و شکایات در سطح کشور.

(لازم به ذکر است هر چند دیوان عدالت اداری به عنوان یگانه مرجع رسیدگی به دعاوی

اداری در سطح کشور در جهت احقاق حقوق اشخاص اقدامات مثبت و قابل توجهی معمول داشته است اما به انگیزه طولانی بودن مراحل رسیدگی به دعاوی مربوطه که از علل آن، بوروکراسی حاکم بین دیوان و مراجع دولتی و کثرت دعاوی را توسط اشخاص می‌توان برشمرد، برخی از شاکیان به حقوق مورد انتظار خود به موقع نمی‌رسند.

- تعاملی مکاتبات و نبود سیستم و ساز و کار ثبت و ضبط مناسب در دستگاه‌های دولتی.

- اعمال سلیقه شخصی در تصمیمات اداری.

- تغییر مقررات قانونی مداوم در کلیه مسائل اداری و...

- بی توجهی به مقررات و آیین‌نامه‌ها توسط برخی از متصدیان امر.

- موارد دیگری نیز وجود دارد که ذکر آنها موجب اطاله بحث می‌شود.

حال که در حدی نسبی به مباحث فساد اداری واقف گردیدیم، در اینجا به رابطه‌ای که

فساد اداری در دستگاه‌های دولتی با امنیت اجتماعی دارد، می‌پردازیم.

امنیت

مقوله امنیت قدمتی به وسعت تاریخ بشر دارد. در تاریخ، جامعه‌ای را سراغ نداریم که

فارغ از دغدغه‌ها و معضلات امنیتی، روزگاری را سپری کرده باشد. در یک کاوش، مفهوم

امنیت را می‌توان دارای قدمتی طولانی‌تر از مفهوم اجتماع و جامعه دریافت. امنیت از لحاظ

ماهیتی مفهومی نسبی است و نمی‌توان تعریف مطلق از آن ارائه نمود. تفکر راجع به یک

سیستم امن (سیاسی، امنیتی، اجتماعی) زمانی می‌تواند تحقق و عینیت یابد که به قابلیت‌ها و

اهداف تهدیدهای اجتماعی توجه شود. با عنایت به چنین ویژگی است که طراحی هر گونه

سیستم امن نه تنها مستلزم شناخت ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل تهدیدهای (داخلی و خارجی)

خواهد بود بلکه نیازمند سنجش ابعاد، گستره، ضعف‌ها، قوت‌ها، محدودیت‌ها و مقدرات

خودی نیز می‌باشد.

در یک جامعه سامان یافته مبتنی بر اصول حقوقی، وجود نظم و امنیت اجتماعی

اساسی‌ترین عامل توسعه و رشد فرهنگی، سیاسی و اجتماعی به شمار می‌رود که بدون رعایت

حقوق و آزادی‌های فردی تحقق آن امکان‌پذیر نمی‌باشد. توسعه مبتنی بر وجود امنیت

اجتماعی است و وجود امنیت اجتماعی نیز به وجود امنیت در ابعاد دیگر وابسته می‌باشد که

اساس آن، امنیت حقوق فردی و اجتماعی است. در یک جامعه مبتنی بر نظام اجتماعی سازمان

یافته، امنیت در نتیجه وجود نظم عمومی تحقق می‌یابد. امنیت و نظم لازم و ملزوم یکدیگر می‌باشند به طوری که جامعه بدون نظم اجتماعی فاقد امنیت خواهد بود و فقدان امنیت نیز حاکی از عدم وجود نظام اجتماعی مقتدر و مسلط می‌باشد. اصول همبستگی اجتماعی و قرارداد اجتماعی میان ملت و حکومت و آحاد ملت با یکدیگر در قانون اساسی هر کشور تجلی می‌یابد.

امنیت علی‌رغم آنکه یک پدیده اجتماعی است یک احساس درونی نیز می‌باشد و توجه انسان را به آینده و شرایطی که برای او به وجود خواهد آمد و نیز استفاده از آنچه که هست، جهت دسترسی به آینده مطلوب جلب می‌کند. امنیت اجتماعی مفهومی است مرتبط با پدیده‌های مختلف اجتماعی که در شکل دادن فعالیت‌های مثبت اجتماعی نقش مؤثری ایفا می‌نماید. تأمین امنیت اجتماعی و آمادگی در قبال موقعیت‌ها و وضعیت‌های سیاسی - اجتماعی خاص و پیشگیری مؤثر از اغتشاشات، اعتصابات، بلوا و آشوب و سایر پدیده‌هایی که به گونه‌ای امنیت اجتماعی را به خطر می‌اندازد نیازمند برنامه ریزی علمی و جامعه‌ای است که آمادگی بالقوه نیروهای سیاسی، انتظامی، امنیتی، اطلاعاتی و قضایی کشور را در سطح قابل توجه و مؤثر افزایش می‌دهد. (امنیت عمومی و وحدت ملی، سال ۱۳۸۰، ص ۵)

همان‌طور که متذکر شدیم، امنیت اجتماعی وابسته به ابعاد دیگر است که اساس آن، امنیت حقوق فردی و اجتماعی است. بدون تردید یکی از عواملی که جامعه کنونی ما را به خطر انداخته و می‌اندازد، فساد اداری است که دامنه آن بسیار گسترده می‌باشد تا جایی که در بیاناتی که ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران در همایش امنیت عمومی و وحدت ملی در زمستان سال ۱۳۸۰ ایراد فرمودند، چنین بیان نمودند: تأمین امنیت این جامعه و این مردم مهم‌ترین وظیفه‌ای است که یک دولت و مجموعه نظام حکومتی بر عهده دارد و پیش شرط توسعه، پیشرفت و اعتلای امنیت است. در سایه امنیت است که می‌توان کارهای بزرگ انجام داد؛ کشور را ساخت و زمینه را برای به چنگ آوردن جایگاه و پایگاهی که شایسته این ملت بزرگ است در جهان پرآشوب کنونی فراهم آورد. (امنیت عمومی و وحدت ملی، سال ۱۳۸۰، ص ۲۵)

فساد اداری به عنوان یک رویداد قدیمی و وسیع، غالب جوامع در حال توسعه از جمله کشور ما را تهدید می‌کند. اگر بخواهیم با رعایت حقوق فردی و اجتماعی به طرف امنیت اجتماعی مورد انتظار یک ملت انقلابی، مسلمان و بزرگ پیش برویم، بایستی تمام زیر ساخت‌ها

و فعالیت‌های معمول و مرسوم سازمان‌های اداری را مورد غور و بررسی قرار دهیم و راه حل اساسی برای مرتفع نمودن معضلات موجود ارائه نماییم.

سیستم اداری و دستگاه‌های کنترلی و نظارتی آن از سوی مبادی درونی و بیرونی سازمان‌ها به جهات دعاوی و لوایح کثیر در دیوان عدالت اداری از ساز و کار مناسب و مورد انتظار مردم برخوردار نیست و به علت حجم رو به ازدیاد دعاوی، احقاق حقوق اشخاص به موقع منجر به نتیجه نمی‌شود. هر چند قسمتی از این دعاوی و درخواست‌ها ممکن است از ادله کافی و استحکام لازم برخوردار نباشند. اما همگان به دنبال پاسخ قاطع و زودرس به درخواست‌ها و مطالبات خود می‌باشند. (حتی اگر پاسخ‌های صادر شده بدان‌ها منفی باشد.) بنابراین باید تمامی شاخه‌های این درخت تنومند (سیستم اداری) مورد بازنگری و تجزیه و تحلیل و اصلاح قرار گیرد و مادامی که اصلاحات لازم انجام نپذیرد، به عنوان یک عامل بازدارنده در امر استقرار امنیت اجتماعی محسوب می‌شود.

اصلاح ساختار اداری مقوله‌ای عام، مشکل و طاقت فرسا به شمار می‌رود، اما سرانجام بایستی از جایی این نهضت آغاز شود. هر یک از خرده سیستم‌های آن باید از تمامی ابعاد فرهنگی، آموزشی، سیاسی، اقتصادی و... مورد مطالعه و بازنگری قرار گیرد تا در نهایت به قله‌های رفیع امنیت و عدالت اجتماعی دست یازید.

لازم به ذکر است کلیه مواردی که تحت عنوان فساد اداری به معنای وسیع کلمه ذکر گردید، بر ساخت امنیت اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد که با اندکی تأمل به عمق جریانات پی‌می‌بریم. به عنوان خاتمه بحث، مصادیقی از اصلاح ساختار اداری ذیلاً از نظر تان می‌گذرد. امید است تمامی اشخاصی که در کسوت اداری انجام وظیفه می‌نمایند، با احساس نظارت الهی، احساس مسئولیت در مقابل خدا و انگیزه‌های ایمانی، اهتمام لازم را در جهت ارائه خدماتی سالم، منطقی و قانون‌مند به مردم عزیز ایران اسلامی معمول نمایند.

۱- تأسیس دستگاه‌های نظارتی و کنترلی که قابلیت پاسخگویی و رسیدگی فوری به درخواست‌های منطقی و بحق ارباب رجوع را داشته باشند تا بدین وسیله نارضایتی‌ها و بدبینی به نظام کاهش یابد.

۲- ساز و کارهایی ایجاد گردد تا مشکلات اداری مردم به طور نظام‌مند برطرف شود.

۳- ساختار آموزشی و استخدامی کشور تغییرات اساسی یابد.

۴- فقر مالی که بنیاد تمامی ابعاد فساد در جامعه است به هر ترتیب ریشه کن گردد و به این مهم

نیز توجه نماییم که از بین بردن فقر نیاز به برنامه ریزی‌های دقیق، نظام‌مند و برقراری نظام‌های کنترلی قوی دارد.

۵- قوانین موجود مربوط به پرداخت حقوق و دستمزد و همچنین مزایای استحقاقی کارکنان دستگاه‌های دولتی به هر ترتیب مورد بازنگری اساسی واقع شود. چه در غیر این صورت، ادامه چنین روندی - که قوانین متفاوتی در خصوص نحوه پرداخت حقوق و مزایا در سازمان‌های مورد بحث حاکمیت داشته باشد - همچنان کارکنان را با انگیزش و علاقه مناسب و مورد انتظار نسبت به انجام کارها هدایت نخواهد نمود و این امر به خودی خود از موانع تحقق امنیت اجتماعی به شمار می‌رود.

لازم به ذکر است لایحه قانونی نظام هماهنگ حقوق کارکنان دولت نتوانست همسانی و یکنواختی در پرداخت‌ها در دستگاه‌های دولتی به وجود آورد و علت آن، چندگانگی مقررات قانونی و نیز اعمال تسهیلات متنوع خارج از قواره‌های قانونی حاکم در دستگاه‌های دولتی است. نظیر قانون استخدامی کشور، قانون کار، قانون مقررات استخدامی ناجا، قانون آجا و قانون شرکت‌ها و... این روند همچنان ادامه دارد که از مصادیق آن افزایش اخیر حقوق اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را می‌توان برشمرد و این امر در شرایطی است که حقوق سایر دستگاه‌های دولتی نسبت به این قشر افزایش بسیار اندک داشته است. به این ترتیب بایستی تفکری نظام‌گرا نسبت به مقوله حقوق و دستمزد داشت و چنین اقداماتی جز بهینه‌سازی بخشی و ساماندهی یک قشر جامعه و بی‌توجهی به وضعیت اقشار دیگر جامعه، چیز دیگری نیست.

منابع

- الوانی، سید مهدی، (۱۳۷۹)، مدیریت عمومی، تهران، نشر نی.
- انصاری، ولی ا... (۱۳۷۲)، حقوق اداری، نشر میزان.
- اطلاعیه بانک مرکزی ایران در همایش امنیت عمومی و وحدت ملی، بهمن ماه ۱۳۷۹.
- دوانی، غلامحسین، (۱۳۷۹)، قانون مجازات اسلامی، انتشارات کیومرث، تهران.
- قوانین و آیین‌نامه‌های استخدام (قانون استخدام کشوری، قانون کار و قوانین استخدام لشگری).
- مجموعه سخنرانی‌های و مقالات ارائه شده در همایش امنیت عمومی و وحدت ملی، زمستان ۱۳۸۰، تهران، ناشر معاونت امنیتی و انتظامی وزارت کشور، دفتر مطالعات و تحقیقات امنیتی چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- محمدی، منوچهر، (۱۳۷۲)، تحلیلی بر انقلاب اسلامی، انتشارات امیرکبیر.